

Edirne'nin İpsala İlçesinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler

Fatma GÜNEŞ^{1*}

¹Trakya Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Edirne, TÜRKİYE

*Sorumlu Yazar
E-posta: drgunes@gmail.com

Geliş Tarihi: 14 Temmuz 2018
Kabul Tarihi: 29 Mayıs 2018

Özet

Bu çalışma, İpsala ve çevresindeki köylerde bitkilerin halk tarafından kullanımlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Görüşmeler yöre halkı ile yüz yüze röportaj şeklinde gerçekleştirilmiştir. 20 köy ziyaret edilmiş 43 kişi ile görüşülmüştür. Yapılan arazi çalışmaları sonucu tıbbi olarak 36 familyaya ait toplam 73 bitkinin kullanıldığı tespit edilmiştir. En çok kullanılan türler; *Allium* sp. (soğan-sarımsak), *Arum maculatum* (yılanotu), *Datura stramonium* (tatata), *Ecballium elaterium* (acıkelek), *Ficus carica* (incir), *Hypericum perforatum* (sarı kantaron), *Hyoscyamus niger* (dişotu) *Melissa officinalis* (ariotu, oğulotu), *Menta spicata* subsp. *spicata* (nane), *Momordica charantia* (kudret narı), *Plantago major* (sinirliot), *Prunus spinosa* (güvem), *Pyrus elaeagnifolia* subsp. *bulgarica* (ahlat), *Rosa canina* (kuşburnu), *Rubus sanctus* (karamık), *Sambucus ebulus* (sultanotu), *Solanum americanum* (köpek üzümü), *Tilia cordata* (ıhlamur), *Tribulus terrestris* (çoban kalgıdan)'dır. Bitkilerin bilimsel adları, yöresel adları, familyaları, kullanılan kısımları ve kullanım şekilleri belirlenmiştir. Tablo'da bitkiler alfabetik sıraya göre verilmiş olup ayrıca bazı bitkilerin fotoğrafları çalışmaya eklenmiştir.

Keywords: Edirne, Etnobotanik, İpsala, Tıbbi Bitkiler.

GİRİŞ

Türkiye zengin bir flora sahiptir. Yaklaşık 10.000 bitki türü doğal olarak yetişmektedir [1]. Yaşayan halk doğal olarak yetişen veya kültürü yapılan bu bitkilerden çeşitli şekillerde yararlanmaktadır. Son yıllarda etnobotanik alanında çalışan bilim insanı sayısı ve yapılan bilimsel çalışmalar oldukça artmıştır [2-15]. Bu araştırmacılar Türkiye'de yaklaşık 600 civarında bitkinin tıbbi amaçlarla halk tarafından kullanıldığını belirtmektedirler.

Trakya'da daha önce yapılmış bazı etnobotanik çalışmalar bulunmaktadır. Akalın ve Alpar [16] Tekirdağ'ın tıbbi ve yenen bitkileri hakkında bir araştırma; Ecevit Genç ve Özhatay [17] Çatalca'da bir etnobotanik çalışma; Tuzlacı ve Alparslan [18] Babaeski'nin halk ilaçları; Kültür [19; 20] Kırklareli'de bir etnobotanik çalışma ve Kırklareli'nin tıbbi bitkileri; Tuzlacı ve ark. [21] Lalapaşa'nın halk ilaçları;

Güneş [22] Edirne merkez ilçe ve köyleri ile Havsa ilçe ve köylerinde halk ilacı olarak kullanılan ve Güneş [23] yine aynı yerleşimlerde yemek için kullanılan bitkileri tespit etmiştir. Güneş [24] Edirne'nin İpsala ilçesi ve köylerinde, Güneş [25] Meriç ilçesi ve köylerinde yemek için kullanılan bitkileri belirlemiştir. Kartal ve Güneş [26] Meriç ilçesi ve köylerinde halk ilacı olarak kullanılan ve Güneş [27] Uzunköprü ilçesi ve köylerinde halk ilacı olarak kullanılan bitkileri tespit etmişlerdir.

Bu çalışmada amacımız, İpsala ve çevresindeki köylerde halk tarafından tıbbi amaçlarla kullanılan bitkilerin yöresel adlarını, bilimsel adlarını, kullanılan kısımlarını ve hangi amaçlarla kullanıldıklarını tespit etmektir.

MATERYAL ve METOT

Bu çalışma 2013 Nisan ile 2015 Ekim aylarını içine alan süre içinde yapılmıştır. Arazi çalışmaları bitkilerden yararlanma durumları göz önünde bulundurularak çeşitli vejetasyon dönemlerinde yapılmıştır.

İpsala Edirne'nin güneyinde kalan ve Yunanistan ile sınır kapısının olduğu bir ilçesidir (Şekil1). Çalışmalarımızda İpsala merkez ve 20 köy ziyaret edilmiş, 43 kişi ile yüz yüze konuşularak anket uygulanmıştır. Bu çalışmalar sırasında toplanan bitkiler usulüne uygun olarak

kurutulmuş ve herbarium örneği haline getirilmiştir. Örneklerin teşhisi başta 11 cilt olan Türkiye Florası kullanılmıştır [28-30; 1]. Ayrıca Edirne Yunanistan ve Bulgaristan ülkelerine sınır olduğu için bu ülkelerin florası da bitki teşhisinde başvurulan eserler arasında yer almıştır [31-33]. Herbarium örnekleri Trakya Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı'nda saklanmaktadır.

Şekil 1. İpsala'nın Edirne ilindeki yeri ve köylerini gösteren harita

BULGULAR

Bu çalışmada, İpsala merkez ve İpsala'ya bağlı 20 köy ziyaret edilmiştir. Bu ziyaretler sırasında 43 kişi ile yüz yüze görüşülmüş, 36 familyaya ait 73 taksonun yöre halkı tarafından tıbbi amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bitkilerin latince isimleri ve diğer özellikleri alfabetik sıraya göre tablo 1'de verilmiştir.

Şekil 2. Arazi çalışmalarından bazı fotoğraflar: a. kırkilit otu, b. köy pazarından bir görüntü, c. anket anından bir görüntü, d. poy, e. yaban salkımı, f. köy kahvesinde ankete katılan köylüler, g. Sütli kengel, h. Yaban kirezi, i. Tatala

Şekil 3. Arazi çalışmalarından bazı fotoğraflar: a. köy pazarı, b. ısırgan, c. yaban kele, d. löngür, e. çökelek, f. sinirli ot, g. tetere, h. alıç

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sonuç olarak bu çalışmada, 36 familyaya ait 73 taksonun İpsala ve köylerinde tıbbi amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bitkilerin isimleri ve özellikleri tablo 1'de gösterilmiştir. En çok kullanılan bitkiler; sarımsak (*Allium sativum*), yılanotu (*Arum maculatum*), tatala (*Datura stramonium*), acıkelek (*Echallium elaterium*), sarı kantaron (*Hypericum perforatum*), arıotu (*Melissa officinalis*), nane (*Menta spicata*), kudret narı (*Momordica charantia*), güvem (*Prunus spinosa*), ahlat (*Pyrus communis*), köpek gülü (*Rosa canina*), sultanotu (*Sambucus ebulus*), köpek üzümü (*Solanum americanum*), ilamır (*Tilia cordata*), çoban kalgıdan (*Tribulus terrestris*)'dir. Ecevit Genç ve Özhatay [17] tarafından yapılan çalışmada Çatalca'da 68 bitkinin tıbbi amaçlarla kullanıldığı belirtilmektedir. Tuzlacı ve Alpaslan [18] Babaeski'de halk ilacı olarak kullanılan 62 bitki, tespit etmişlerdir. Kültür [19]Kırklareli ve çevresinde 126 bitkinin halk ilacı olarak kullanıldığını belirtmiştir. Tuzlacı ve ark. [21] Edirne'nin Lalapaşa ilçesi ve köylerinde yaptıkları çalışmada 55 bitkinin halk ilacı olarak kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Güneş [22] Edirne merkez ilçe ve köyleri ile Havsa ilçe ve köylerinde halk ilacı olarak kullanılan 26 familyaya ait 50 bitki, Güneş [23] yine aynı yerleşimlerde yemek için kullanılan 25 familyaya ait 55 bitki tespit etmiştir. Güneş [24] Edirne'nin İpsala ilçesinde halk tarafından yenen 36 familyaya ait 69 bitki, Güneş [25]Meriç ilçesi ve köylerinde yemek için kullanılan 27 familyaya ait 45 bitki, yine aynı yerde Kartal ve Güneş [26] halk ilacı olarak kullanılan 19 aileye ait 24 bitki belirlemişlerdir. Güneş [27] Uzunköprü ilçesi ve köylerinde 80 çeşit hastalığın tedavisinde halk ilacı olarak kullanılan 45 familyaya ait 96 bitki tespit etmiştir.

Görüldüğü gibi daha önce Trakya'da yapılan çalışmaların sonuçları ile bu çalışmada elde edilen bulgular Kırklareli hariç uyumluluk göstermektedir. Kırklareli ve ilçelerinde bitki sayısının fazla olması hem büyük şehirlere uzak olması hem de coğrafik şartlarının Edirne ve İstanbul'a göre dağlık olmasıdır. Edirne topraklarının yaklaşık %80'i tarım alanıdır ve yabani bitkilerden çok kültür bitkilerinden yararlanma daha fazladır. Anketle katılan halkın söylemi; yaklaşık 40-50 yıldır çantalarını marketlerden dolduruyor olduklarıdır. Bu durum da bize hem bitkilerin doğal yetiştiği ortamların hem de geleneksel bitki kullanımının çok azaldığını göstermektedir. Yapılan çalışmalar da gelişmiş bölgelerde bitkilerden faydalanma oranının düşük olduğunu göstermektedir. Kırklareli örneği bu durumu çok iyi açıklamaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmanın gelecekte yapılacak ilaçlar için bir rehber oluşturmasıdır. Aynı zamanda yüzyıllardır süre gelen geleneksel bitki kullanımına ait bilgileri kayıt altına almaktır.

TEŞEKKÜR

Öncelikle İpsala ve köylerinde anketlere katılan yöre halkına sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışma Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (TÜBAP) tarafından desteklenen 2013/22 No'lu proje kapsamında yürütülmüştür. Adı geçen kuruma teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

[1] Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M. ve Babaç, M.T. (edlr.) 2012. Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği yayını. İstanbul.

[2] Baytop, T., 1999. Therapy With Medicinal Plants in Turkey (Past and Present), İstanbul, Nobel Medicine Publication.

- [3] Ertuğ, F. 2000. An ethnobotanical study in central Anatolia (Turkey). *Economic Botany*, 54(2), 155-182.
- [4] Ertug, F. 2003. Ethnobotanical Research in Friday Markets of Bodrum (Muğla, Turkey). *Delpinoa*, 45, 167-172.
- [5] Ertuğ, F. 2004. Wild edible plants of the Bodrum area (Muğla, Turkey). *Turkish Journal of Botany*, 28(1-2), 161-174.
- [6] Uysal, İ., Onar, S., Karabacak, E., and Çelik, S. 2010. Ethnobotanical aspects of Kapıdağ Peninsula (Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 3(3), 15-22.
- [7] Güneş, F., ve Özhatay, N. 2011. An ethnobotanical study from Kars (Eastern) Turkey. *Biological Diversity and Conservation*, 4(1), 30-41.
- [8] Nedelcheva, A. 2013. An ethnobotanical study of wild edible plants in Bulgaria. *EurAsian J BioSci*, 7, 77-94.
- [9] Tetik, F., Civelek, S., and Cakilcioglu, U. 2013. Traditional uses of some medicinal plants in Malatya (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 146(1), 331-346.
- [10] Güler, B., Kümüştekin, G., ve Uğurlu, E. 2015. Contribution to the traditional uses of medicinal plants of Turgutlu (Manisa–Turkey). *Journal of ethnopharmacology*, 176, 102-108.
- [11] Mükemre, M., Behçet, L., and Çakılcioglu, U. 2015. Ethnobotanical study on medicinal plants in villages of Çatak (Van-Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 166, 361-374.
- [12] Özdemir, E., ve Alpınar, K. 2015. An ethnobotanical survey of medicinal plants in western part of central Taurus Mountains: Aladaglar (Nigde–Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 166, 53-65.
- [13] Han, M. İ., ve Bulut, G. 2015. The folk-medicinal plants of Kadişehri (Yozgat–Turkey). *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, 84(2), 237-248.
- [14] Akbulut, S. 2015. Differences in the Traditional Use of Wild Plants between Rural and Urban Areas: The Sample of Adana. *Studies On Ethno-Medicine*, 9(2), 141-150.
- [15] Akgül, G., Yılmaz, N., Celep, A., Celep, F., and Çakılcioglu, U. 2016. Ethnobotanical purposes of plants sold by herbalists and folk bazaars in the center of Cappadocia (Nevşehir, Turkey). *Indian Journal of Traditional Knowledge*, 15(1), 103-108.
- [16] Akalın, E., ve Alpınar, K. 1994. Tekirdağ'ın tıbbi ve yenilen bitkileri hakkında bir araştırma. *Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-11.
- [17] Ecevit Genç, G. ve Özhatay, N. 2006. An Ethnobotanical study in Çatalca (European part of İstanbul) II, *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 3: 73-89.
- [18] Tuzlacı, E. ve Alparslan, D. 2007. Turkish folk medicinal plants, part V: Babaeski (Kırklareli). *Journal of Faculty Pharmacy of Istanbul University*, 39, 11-23.
- [19] Kültür, Ş. 2007. Medicinal plants used in Kırklareli province (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 111(2), 341-364.
- [20] Kültür, Ş. 2008. An ethnobotanical study of Kırklareli (Turkey). *Phytologia Balcanica*, 14(2), 279-289.
- [21] Tuzlacı, E., D.F.A. İşbilen ve G. Bulut 2010. Halk İlacı olarak Kullanılan Bitkiler, VIII: Lalapaşa (Edirne), *Marmara Farmasötikal Dergisi*, 14: 47-52.
- [22] Güneş, F. 2015. Edirne Merkez ve Havsa İlçelerine Bağlı Köylerde Kullanılan Tıbbi Bitkiler”, 1. Ulusal Bitki Biyolojisi Kongresi, 2-4 Eylül 2015, Bolu.
- [23] Güneş, F. 2016-a. Edirne-Merkez ve Havsa İlçelerine Bağlı Köylerde Yenilen Bitkiler, 1. *Ulusal Marmara Eczacılık Kongresi*, 3-5 Kasım Caddebostan Kültür Merkezi, İstanbul.
- [24] Güneş, F. 2016-b. Edirne'nin İpsala İlçesinde Yenilen Bitkiler, *Ulusal Uygulamalı Biyolojik Bilimler Kongresi*, 26-29 Aralık, Dedeman Otel, Konya (Sözlü bildiri).
- [25] Güneş, F. 2017a. Food Plants Used in Meriç Town from Turkey. *Indian J of Pharmaceutical Education and Research*, 51(3)Suppl:S271-75.
- [26] Kartal, Ç., Güneş, F. 2017. Medicinal Plants Used in Meriç Town from Turkey. *Indian J of Pharmaceutical Education and Research*, 51(3)Suppl:249-53.
- [27] Güneş, F. 2017b. Medicinal plants used in the Uzunköprü district of Edirne, Turkey. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, history, 86, 4: 3565.
- [28] Davis, P.H., Miller, R.R., Tan, K., 1965-1985. Türkiye ve Ege adaları Florası, 1-9 cilt, Edinburg Üniversitesi Yayını, Edinburg.
- [29] Davis, P.H., Miller, R.R., Tan, K., 1988. Türkiye ve Ege adaları Florası, 10. cilt (ek cilt I), Edinburg Üniversitesi Yayını, Edinburg.
- [30] Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., & Başer, K. H. C. 2000. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Vol. 11. Second Supplement, Edinburgh.
- [31] Webb, D.A. 1966. *The Flora of European Turkey*, Proc. Roy. Irish Acad. 65 sect. B. Vol. 1, p. 1-100.
- [32] Jordanov, D. 1976. *Lathyrus L.; Flora Republicae Popularis Bulgaricae*, Vol. 6, Academia Scientiarum, Bulgaricae, Serdicae, p: 613.
- [33] Greuter, W., 1997. *Flora Hellenica*, Koeltz Scientific Books, Pp. 488-493.

Tablo 1. Edirne'nin İpsala İlçesinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler (kültür bitkileri dahil)

No	Latince ad	Yöresel ad	Familya	Kullanılan kısmı	Kullanma şekli	Kullanma amacı
4268	<i>Alcea rosea</i> L.	Gülfatma, Fatme çiçeği, fatmagül, fatmacık, fatmaana	<i>Malvaceae</i>	Tohumlar	Tohumları diş ağrılarına iyi gelir	Ağrı kesici
Kültür 4122	<i>Allium cepa</i> L.	Pembe soğan	<i>Amaryllidaceae</i>	Soğanlar	Dörde bölünür kaynatılır ve yenir	Kemik erimesine iyi gelir
Kültür 4298	<i>Allium sativum</i> L.	Sarımsak, sarımsak	<i>Amaryllidaceae</i>	Kuru sarımsak	1. Her gün bir diş yenmesi dişleri döker 2. sarımsak kesilerek suyu saç olmayan yere sürülür, kabuk tutunca saçların çıktığı görülür	1. Dişlerin dökülmesine sebep olur 2. Saçkıran hastalığına iyi gelir
3962-4024	<i>Amorpha fruticosa</i> L.	Yaban salkımı, yaban katırtırna, yaban fındığı	<i>Fabaceae</i>	Çiçekler	Bal bitkisi, buralarda çok değerli	Bağıışıklık sistemi
3792-4222	<i>Arum maculatum</i> L.	Yılan yastığı, yılan bıçağı, yılan otu, yılan yatağı	<i>Araceae</i>	1. kökler 2. tohumlar	Zehirli bir bitkidir (çocuklar yaklaşmaması için uyarılır) 1. kökler hap gibi ufak ufak doğranır, kurutulur, her gün bir tane yutulur 2. Hergün bir tohum yenir	Zehirli bitki 2. Hemoroide iyi gelir 3. Nefes darlığına iyi gelir
3976-4165	<i>Artemisia annua</i> L.	Kabe süpürgesi, peslan, süpürge	<i>Asteraceae</i>	Bitkinin tamamı	Bitki kaynatılır soğuduğunda kümeslerde bitlerin ölmesi için serpilir	Böcek öldürücü
3910	<i>Arum maculatum</i> L.	Yılan yastığı, yılan bıçağı, yılan otu, yılan yatağı	<i>Araceae</i>	Tohumları, çiçeği	Tohumları günde bir tane yutulur.	Mayasıla iyi gelir
4021	<i>Astragalus hamosus</i> L.	Gengerli ot, Kartaltırna	<i>Fabaceae</i>	Bitkinin tamamı	Bitki kaynatılır ve içilir	Çocuklarda karın ağrılarına iyi gelir
3959-4215	<i>Avena sterilis</i> L. subsp. <i>sterilis</i>	Yaban yulafı, yabani yulaf, saat otu	<i>Poaceae</i>	Yapraklar	Yapraklar kurutulup 5 dk. kaynatılır, kaşınan yerlere bu su sürülür	Kaşınıtları giderir
4009-4208	<i>Brassica nigra</i> L.	Ardal, rapisa, radika, hardaliye	<i>Brassicaceae</i>	Tohumlar	Sıkılan üzüm suyunun içine, bir tülbent ile bağlanmış hardal tohumları atılır, ezilen üzümleri sirke değil de hardaliye yapan bu tohumlardır. Geleneksel içecek olarak tüketilir.	Kalp ve damar hastalıklarına iyi gelir Aromatiktir
4134-4195	<i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Mill. var. <i>mahaleb</i>	Delice kirez, deli krirez	<i>Rosaceae</i>	Meyveler	Meyveler saplalarıyla birlikte kaynatılır, sabahları aç karnına bir bardak içilir	1. Kilo verme, formda kalma 2. Şeker 3. Ödem giderici
Kültür 4225	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	Kış karpuzu, Karpuz (kozköy karpuzu)	<i>Cucurbitaceae</i>	Meyveler	Pekmez ve Şıra yapılır	Kansızlığa iyi gelir
4278-	<i>Conium maculatum</i> L.	Baldıran	<i>Apiaceae</i>	Tüm bitki	Zehirli bir bitki olduğu için özellikle çocukların dokunmaması tembihlenir, genellikle viraneliklerde yetişir	Zehirli bitki
4315-4169	<i>Cornus mas</i> L.	Kızılcık	<i>Cornaceae</i>	Meyveler	Ahlat, güvem, kızılcık birlikte fiçiya konur üzerine su eklenerek ağzı kapatılır. Olgunlaşınca	Şeker hastalığı ve tansiyon

					suyu içilir	
3927-4155	<i>Cotinus coggyria Scop.</i>	Tetre, tetere, tetra otu	<i>Anacardiaceae</i>	Yapraklar ve meyveler	1. aç karnına günde bir bardak, bir hafta içilir, 2. yapraklar kaynatılır, suyu ile eleler yıkanır 3. Bu su ile ağrıyan bacaklar yıkanır 4. meyveler demlenir çayı yapılır	1. Mide hastalıklarında kullanılır, 3. Egzema ve yaralara iyi gelir 3. Kireçlenme ve romatizma
4119	<i>Crataegus monogyna Jacq. var. lasiocarpa (Lange) K.I.Chr.</i>	Mışmula, yemişken, yemişen, alişan	<i>Rosaceae</i>	Meyveler	1. Taze yenir veya samanın içine saklanır kışın yenir 2. kaynatılıp suyu içilir, hoşafı yapılır	Kalp ve damar hastalıkları
3972-	<i>Ceratophyllum demersum L.</i>	Kedi kuyruğu	<i>Ceratophyllaceae</i>	Bitkinin tamamı	Yemeği yapıyor	Bağırsak rahatsızlıklarına iyi gelir
Kültür 4142-	<i>Cydonia oblonga Mill.</i>	Hayva, ayva	<i>Rosaceae</i>	Meyveler	Ayva yaprağı, kiraz sapı, oğulotu ve mısır püskülü birlikte kaynatılıp soğutulur, sabah akşam çocuklara içebildikleri kadar içirilir	Öksürük ve soğuk algınlığı
3945-4036-3981-4212-	<i>Datura stramonium L.</i>	Tatula,tatala Mandacık, mandalak, domuz pıtrağı, pıtrak (haşaş otunun yarısı gibidir deniyor)	<i>Solanaceae</i>	Tohumlar, Çiçekler, yapraklar	1. Tohumları 5-10 adet yutulur 2. çiçekler kurutularak sigara gibi sarılarak içilir, 3. yapraklar doğrudan çıban üzerine konur ve çıbanı patlatır 4. çiçekler buruna sokulur ve sigarayı bıraktırır	1. Sakinleştirici, rahatlatıcı, halüsinasyon gördürür 2. Nefes açıcı ve astıma iyi gelir 3. Çıbanları iyileştirir 4. Sigarayı bıraktırır
4257-3971	<i>Ecballium elaterium A. Rich.</i>	yaban kavunu yabakele Acı kavun, acı kelek, kargadüğe	<i>Cucurbitaceae</i>	Meyveler	1. 2-3 damla bir bardak suya damlatılır ve buruna çekilir 2. Kaynatılıp üzerine oturulur 3. bir teneke içinde kaynatılır, koyulaşınca merhem yapıp ağrıyan yerlere bağlanır	1. Sinüzit ve baş ağrısı, migren, sarılık 2. Basur (hemoroid) için, 3. Romatizma ağrılarına iyi gelir
4090-4082-	<i>Elaeagnus angustifolia L.</i> <i>Salix alba L.</i>	İğde yaprağı Söğüt yaprağı	<i>Elaeagneae</i> <i>Salicaceae</i>	Yapraklar ve meyve	1. Bu bitkilerin yaprakları kaynatılır dayanabilecek sıcaklıkta dizler bu suya konur, 3-5 uygulamadan sonra dizler rahatlar 2. meyveler kaynatılır ve suyu içilir	1. Kireçlenmeye iyi gelir 2. Böbrek taşlarını eritir
4260-	<i>Equisetum arvense L.</i>	Kırkkilitotu, kavakotu	<i>Equisetaceae</i>	Bitkinin tamamı	Kaynatılır, bir tatlı kaşığı toz tarçın ile günde bir kez içilir.	Kemik erimesi
4002-	<i>Fumaria officinalis L. subsp. officinalis</i>	Yağ otu, kediotu, kedi cırmı, kedi tırna	<i>Papaveraceae</i>	Bitkinin tamamı	Kaynatılıp suyu içilir	Basur Kadın hastalıkları
4301	<i>Hyoscyamus niger L.</i>	Diş otu	<i>Solanaceae</i>	Bitkinin toprak üstü kısmı	Kaynamış suyun içine ot parçalanıp atılır ve bir çarşafın altında buğusuna ağız açık durulur.	Diş kurtlarını düşürür
4158-4213-4226	<i>Hypericum perforatum L.</i>	Sarı kantaron, sarı kantaron otu, kantaron	<i>Hypericaceae</i>	Çiçek ve yapraklar	1. Çiçek ve yapraklar yağ olarak zeytinyağı içinde güneşte 10-15 gün toplam bir ay bekletilir. Sonra blendırdan geçirilerek şişeye konur ve kullanılır. 2. kuru çiçekler çay gibi demlenir	1. Yaraya direkt olarak günde 2-3 kez sürülür, yaraları iyileştirir. 2. Derideki mantar lekelerini yok eder 3. Mide ağrılarını iyileştirir 4. Ülser iyi gelir 5. Soğuk algınlığına iyi

						gelir
Kültür 4193-	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	<i>Juglandaceae</i>	Yapraklar	1. Buğday ambarının etrafına ve içine konur 2. yorgan-döşek içine konur	1. Böceklenmeyi önlemek için 2. Güve yememesi için
4227-	<i>Juniperus oxycedrus</i> L.	Ardıç	<i>Cupressaceae</i>	Meyveler Dallar	1. Yeşil meyveler kaynatılır ve suyu içilir 2. Meyveler kaynatılarak katran elde edilir 3. meyveler kurutularak sabahları 3-4 adet aç karnına yenir	1. Kireçlenmeye iyi gelir, kan damarlarını açar 2. Katran yapılır 3. Nefes darlığı ve romatizma
3864- 3985- 3910-	<i>Malva sylvestris</i> L.	Ebegümeci, ebegömece, gümölcün otu	<i>Malvaceae</i>	Toprak üstü kısmı	1. kaynatılarak suyu tavuklara içirilir 2. kaynatılarak suyu içilir	1. Tavuk hastalıklarına iyi gelir 2. kansere iyi gelir
4241- 4118- 4221-	<i>Matricaria chamomilla</i> L. var. <i>recutita</i> (L.) Fiori	Papatya	<i>Asteraceae</i>	Çiçekler	1. Çiçekler gölgede kurutulur ve kaynatılarak suyu günde 1 bardak içilir 2. kaynamış ve soğumuş papatya suyu ile yüz yıkanır 3. papatya dövülür şiş yerlere bağlanır	1. Ağrı kesici, sakinleştirici 2. Cildi güzelleştirir 3. Şişlikleri indirir
3943- 4070-	<i>Melissa officinalis</i> L.	Oğulotu, arıotu, limon çiçeği	<i>Lamiaceae</i>	Yapraklar Gövde	1. Sıcak suda çay gibi demlenir ve günde 1 bardak içilir 2. börek içine konur	1. Kalp hastalıkları 2. Baharat
4186-	<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>	Kır nanesi, nane	<i>Lamiaceae</i>	Toprak üstü kısmı	1. Kurutulmuş tohumların kurtlanmaması için tohum torbasının içine konur 2. kaynatılır ve içilir	1. Kurt larvalarının gelişmesini önler 2. Mide hastalıklarına iyi gelir
Kültür 4175-	<i>Momordica charantia</i> L.	Kudret narı, yarende, yağanda	<i>Cucurbitaceae</i>	Meyve ve tohumları	1. meyveler ince ince doğranır üstüne çıkacak kadar zeytin yağına bastırılır (zeytinyağı yerine bal da kullanılabilir), 40-45 gün bekletilir, bu sürede çekirdek ve iç erir, bu bileşim yaraların üzerine sürülür, 2. sabah akşam bir kaşık tok aç fark etmez yenir veya sabahları aç karnına 1 kaşık yenir, 40 gün kullanılır 3. ilaç niyetine hastalıklara karşı korunmak için kullanılır	1. Açık yaraları iyileştirir 2. Mide ağrılarına ve ülsere iyi gelir 3. Bağışıklık sistemini güçlendirir, 4. Bütün hastalıklara iyi gelir
Kültür 4273-	<i>Morus rubra</i> L.	Ak dut	<i>Moraceae</i>	Meyveler	1. Taze, kurutulmuş olarak yenir 2. pekmezi yapılır	Kansızlığı önler
4303-	<i>Muscari</i> sp.	Arap otu, araptaşa	<i>Liliaceae</i>	Çiçekler	Çiçekler baş ağrılarında kullanılır	Ağrı kesici
Kültür 4247-	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Peslan, feslen, fesleğen	<i>Lamiaceae</i>	Yaprak	Kurumuş yapraklar yemeklere konur	Baharat
3980-c 3887- 4225-	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>hirtum</i> (Link) Ietsw.	Güveyotu, güveotu, kekikotu, bayır nanesi, piperice	<i>Lamiaceae</i>	Bitkinin tamamı	1. Kurutulmuş bitki sıcak suda 10-15 dk. kaynatılır, bu su ile kurutulmuş meyveler yıkanır 2. kurutulmuş yapraklar, etli yemeklerde kekik ile birlikte kullanılır	1. Kuru meyveleri kışın böceklere karşı korur 2. Baharat 3. Soğuk algınlığında içilir

					3. çay gibi 3-5 dk. Demlenir içilir	
4191-4237-	<i>Palustris spina-cristi</i> L.	Karaçalı	<i>Rhamnaceae</i>	1. Meyveler 2. Uçtaki körpe dallar, filizler, 3. gövde	1. meyveler çay gibi demlenerek içilir, -kaynatılarak içilir 2. Pişmiş sütün içine atılır ve süt yoğurt olur, 3. Gövdeden akan sıvı temrenin üzerine sürülür	1.a. Safra kesesi hastalıklarına iyi gelir b. Karın ağrıları c. Şeker 2. Yoğurt mayalamada kullanılır, 3. Temre
3849-3882-4090-4127-	<i>Papaver rhoas</i> L.	Gelincik, lale, ruja, gül, nöninka, laninka	<i>Papaveraceae</i>	Çiçek-petalleri	Şurup yapılır, Petaller şişenin içine konur üzerine soğuk su ilave edilir, 15-20 gün bekletilir, rengini suya verir, suyu içilir posası atılır veya kaynatılıp şekerle basılır	Şurup; Soğuk algınlığı
Kültür 4288-	<i>Persica vulgaris</i> Mill.	Şeftali (tüylü)	<i>Rosaceae</i>	Yapraklar	Ezilerek zeytinyağı ile karıştırılır	Hayvan deri hastalıkları, deride yaralar ve ısırma yaralarında kullanılır
Kültür 4298-	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Kuru fasulye	<i>Fabaceae</i>	Tohumlar	Fasulye ikiye ayrılır, şişirilir ve ısırlan yere bağlanır	Köpek ısırıklarına iyi gelir
3936-4107-4189-4200-	<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i>	Sinirli ot, sinirotu, yaraotu, siğilotu	<i>Plantaginaceae</i>	Yapraklar	1.Yapraklar doğrudan çıbanın üzerine konur, çıbanın patlayıp iyileşmesini sağlar, 2. ayakkabının içine konur ayak yaralarını yumuşatır, 3. yapraklar çay gibi demlenir, günde bir bardak iyileşinceye kadar içilir 4. çiğ yenir 5. yapraklar siğillerin üzerine ezilerek konur	1. Çıbanı iyileştirir, 2. Yaralarda iyileştirir 3. Prostat iyi gelir 4. Mide ağrılarını iyileştirir 5.Siğilleri iyileştirir 6. Köpek ısırıklarında yarının üzerine konur
Kültür 4302-	<i>Prunus x domestica</i> L.	Can erik	<i>Rosaceae</i>	Yaş ve kuru Meyveler	Taze yenir, olgunlaşınca marmelat, hoşaf ve pestili yapılır	Mastitiz, mastar hastalığı, gelin hastalığına iyi gelir
4172-4113-	<i>Prunus spinosa</i> L.	Güvem, Bürbonka, Tranka	<i>Rosaceae</i>	Meyveler	Ahlat, güvem, kızılçık birlikte fiçiya konur üzerine su eklenerek ağız kapatılır, olgunlaşınca suyu içilir	1. Tansiyon düzenleyici 2. Şeker
4172-4113-4022-4100	<i>Prunus spinosa</i> L. + <i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pall. subsp. <i>bulgarica</i> (Kuth. & Sachokia) Vulev	Güvem + Ahlat, kak, Löngür, lengür, domuz ahladı, taşlı ahlat	<i>Rosaceae</i>	Meyveler	Meyveler yıkanarak birlikte güğümlere doldurulur, üzerine su eklenir, üzerine hardal tohumu konur ve karanlıkta bekletilir, bir ay sonra olgunlaşınca her gün bir su bardağı içilir	Şeker ve tansiyon düzenler
4318-	<i>Quercus pubescens</i> Willd.	Meşe	<i>Fagaceae</i>	Filizler	Filizlerin kabuğu kaynatılır suyu içilir	İdrar yolları hastalıkları
3935-3912-4251-	<i>Rosa canina</i> L.	Yaban gülü, köpek gülü, köpek yemişi, gülbubucu	<i>Rosaceae</i>	Meyveler	1.Meyveler kaynatılır ve içilir 2. marmelat yapılır	1. Mide rahatsızlıkları 2. Prostat hastalığında 3. Çocuklarda balgam söktürmede kullanılır 4. Şeker 5. Tansiyon
3929-	<i>Rubus sanctus</i> Schreb.	Karamık, karamuk,	<i>Rosaceae</i>	Meyveler	Taze yenir, hoşafı ve marmelatı yapılır	Şeker hastalığına iyi gelir

		kapinak				
4069-3911	<i>Rumex acetosa</i> L.	Kuzukulağı, ekşiot, ekşikulak, işikulak, işimelek, kiselek, ırka	<i>Polygonaceae</i>	Yapraklar	Taze yenir veya salatalara ekşilik olarak konur	Şeker hastalığına iyi gelir
3829-3984-	<i>Rumex acetosella</i> L.	Keçisakalı	<i>Polygonaceae</i>	Yapraklar ve gövde	Çiğ yenir	Şeker hastalığına iyi gelir
Kültür 4309-	<i>Saccharum officinarum</i> L.	Şeker kamışı	<i>Poaceae</i>	Bitkinin Gövdesi	Pekmez yapılır	Kan yapar
3923-3976-4141-	<i>Sambucus ebulus</i> L.	Sultan otu, bizga, mülver, bubuları (arı ben ondan bal alsam dünyada insan bırakmam dermiş)	<i>Adoxaceae</i>	1. Bitkinin tamamı 2. Yapraklar 3. Bubuları (Meyve)	1. Kümeslerde tavuk bitini kaçırmak için kullanılır 2. Yapraklar iyice ezilir, zeytin yağı ile karıştırılır ve ağrıyan yere bağlanır 3. Tohumları 3-5 adet yutulur	1. Haşerelere karşı 2. Romatizma ağrılarına iyi gelir 3. Mayasıyla iyi gelir
4116-4276-	<i>Saturea hortensis</i> L.	Cubrika, çipriş, çibriş, çuprişka, çoprişka Çopriş, yabannane	<i>Lamiaceae</i>	Yapraklar	1. Kurutulup kekik ve nane gibi yapraklar ufalanır 2. kırmızı biber, fındık-fıstık ezmesi ve çoprişka karıştırılır sabahları kahvaltılarda yenir	1. Et yemeklerinde baharat olarak kullanılır 2. iştah açıcı olarak kahvaltılık
Kültür 4134	<i>Sesamum indicum</i> L.	Tarfin, susam	<i>Pedaliaceae</i>	Tohumlar	Tohumlar ezilir, pekmez ile karıştırılarak yenir	Enerji verir, bağışıklık sis. güçlendirir
4218-4282-	<i>Salvia officinalis</i> L.	Adaçayı, bayır çayı	<i>Lamiaceae</i>	Çiçek ve yapraklar	Çay gibi demlenir, sabah akşam bir bardak içilir.	Öksürük, grip, soğuk algınlığı, uykusuzluğa iyi gelir
3919-4013-4089-	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>marianum</i>	Sütlü kengel, kengel, kengel tiken, göngel, sütlü diken, eşek dikeni	<i>Asteraceae</i>	Gövde Çiçekler Kökler	1. Körpe iken soyularak gövde yenir 2. Kökler yerelması gibi yenir 3. Arılar bal alır	1. Karaciğer hastalıklarına 2. Akciğer hastalıklarına 3. Bağışıklık sistemi
4207-4254-	<i>Solanum decipiens</i> Opiz..	Köpek üzümü, ayı üzümü	<i>Solanaceae</i>	Meyveler	Ezilerek çıbanların üzerine konur	Çıbanları patlatır
3971-4031	<i>Tamarix smyrnensis</i> Bunge	Yılgın, pingil, yılgın süpürgesi, ılgın	<i>Tamaricaceae</i>	Bitkinin tümü	Arıların faydalandığı bal bitkisi	Bağışıklık sistemi
4155	<i>Teucrium chamaedrys</i> L. subsp. <i>chamaedrys</i>	Basurotu, mansur otu	<i>Lamiaceae</i>	Bitkinin tamamı	Bir tutam bitki 3 su bardağı su ile kaynatılır, soğuyunca sabahları aç karnına 3 gün içilir	Basur (hemeroit)'e iyi gelir
3964-3917-4022	<i>Thymus longicaulis</i> C.Presl subsp. <i>longicaulis</i>	Kekik, kır nanesi	<i>Lamiaceae</i>	Bitkinin toprak üstü kısmı	1. Etli yemeklere katılır 2. Çayı gibi demlenir ve içilir	1. Baharat 2. Karın ağrıları için kullanılır
4000	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Ihlamur	<i>Malvaceae</i>	Yaprak ve çiçekler	Kaynatılır veya demlenerek içilir	Öksürüğe ve soğuk algınlığına iyi gelir, boğaz yumuşatır
3972-	<i>Trapa natans</i> L.	Çökelek, devetabanı, koskoç	<i>Trapaceae</i>	Meyveleri	1.Kaynatılır veya közün üzerinde pişirilerek 2. veya taze olarak içi yenir	Karaciğer hastalıkları
3983-4241	<i>Tribulus terrestris</i> L.	Çoban çökerten, çoban kalgıdan, çoban kaldıran	<i>Zygophyllaceae</i>	1. Bitkinin toprak üstü kısmı 2. pıtrakları	1. Kaynatılır, günde 3 defa yemeklerden 1 saat önce bir bardak içilir 2. Çay gibi demlenir 3. pıtrakları kaynatılıp sabahları aç karnına bir	1. Hemoroit ve damar tıkanıklıklarında - kan dolaşımını hızlandırır 2. Kan sulandırıcı ve kalp

					bardak içilir	rahatsızlıkları 3. Mide ağrılarına iyi gelir, 4. Böbrek taşlarını düşürür
3970-	<i>Trigonella caerulea</i> L.	Poy	<i>Fabaceae</i>	Toprak üstü kısım	Gölgede kurutulur, dübekte dövülür, yemeklerde baharat olarak kullanılır	Baharat ve iştah açıcı olarak kullanılır
3912- 3918- 4083- 4143- 4211-	<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan, kopırma	<i>Urticaceae</i>	1. Taze bitki, 2. kurutulur	1. ısırgan kaynatılır suyu süzülür, buz dolabında 2 gün bekletilir, sabahları aç karnına yarım su bardağı iki gün içilir 2. kurutulmuş bitki çay gibi demlenir içilir 3. çay gibi demlenir ve içilir	1. Böbrek ve su yolları hastalıkları iltihabı için 2. Hemoroit için 3. Kanseri önlemek için kullanılır
3994- 4001- 4096- 4131- 4238	<i>Urtica urens</i> L.	Isırgan, ısırma	<i>Urticaceae</i>	1. Taze bitki 2. kurutulur	1. ısırgan kaynatılır suyu süzülür, buz dolabında 2 gün bekletilir, sabahları aç karnına yarım su bardağı iki gün içilir 2. kurutulmuş bitki çay gibi demlenir içilir 3. çay gibi demlenir ve içilir	1. Böbrek ve su yolları hastalıkları iltihabı için 2. Hemoroit için 3. Kanseri önlemek için kullanılır
4220-	<i>Vicia cracca</i> L.	Dirfil, karamık	<i>Fabaceae</i>	Bitkinin tamamı	Hayvan yemi ve bal bitkisi	Bal; bağışıklık sistemini güçlendirir
3990- 4201-	<i>Viscum albüm</i> L.	Buruş, ellim karası	<i>Santalaceae</i>	Yapraklar	Yapraklar kaynatılır içilir	1. Nefes darlığı 2. Şeker
4243-	<i>Vitex angus-castus</i> L.	Ayıt, hayıt, hayt	<i>Lamiaceae</i>	Çiçekler	Arılar bal için gider	Bağışıklık sistemini güçlendirir
Kültür 4175-	<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma, Üzüm, Bağ çubuğu	<i>Vitaceae</i>	Yapraklar ve meyveler Dallar	1. Taze veya tuz ile bastırılmış yapraklardan sarma yapılır veya yapraklar doğranır yemeği yapılır 2. Pekmezi yapılır, 3. Meyveler ezilerek suyundan hardaliye yapılır, 4. şarap yapılır, 5. dallar kesilir akan sarı su dil altına sürülür	1. Kemik erimesi 2. Bağışıklık sist. güçlendirir 3. Vücuttaki mikropları öldürür 4. Kansızlık 5. Egzema
4134	<i>Vitis sylvestris</i> C.C.Gmel.	Koruk, yabani asma, kuş asması, yaban üzümü	<i>Vitaceae</i>	1. Ham meyveler	1. Limon ve sirke yerine salatalarda kullanılır	1. Garnitür
Kültür 4186-	<i>Zea mays</i> L.	Misir	<i>Poaceae</i>	Koçanlar ve püskülleri	Kaynatılır suyu içilir	Kara öksürüğe ve idrar yolları hastalıklarına iyi gelir